

**Аналіз регуляторного впливу
проекту постанови Правління Національного банку України
“Про затвердження Положення про організацію системи управління
ризиками в надавачах фінансових послуг та
небанківських фінансових групах”**

I. Визначення та аналіз проблеми, яку пропонується розв’язати шляхом державного регулювання

Національний банк України (далі – Національний банк) відповідно до пункту 8¹ статті 7 розділу I Закону України “Про Національний банк України” (далі – Закон про Національний банк) наділений повноваженнями здійснювати державне регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг за діяльністю небанківських фінансових установ у межах, визначених Законом України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” (далі – Закон про фінансові послуги) та іншими законами України.

Статтею 55¹ Закону про Національний банк встановлено, що Національний банк здійснює функції державного регулювання та нагляду за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг [крім діяльності на ринках цінних паперів та похідних (деривативів), професійної діяльності на фондовому ринку та діяльності в системі накопичувального пенсійного забезпечення] на індивідуальній та консолідованій основі в межах та порядку, встановлених Законом про Національний банк, Законом про фінансові послуги та іншими законами з питань регулювання ринків фінансових послуг.

Зокрема, пунктом 3¹ частини першої статті 28 Закону про фінансові послуги, яка визначає повноваження Національного банку у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, встановлено, що Національний банк визначає вимоги до осіб, які мають намір провадити/провадять діяльність щодо надання фінансових послуг, включаючи вимоги до їх структури власності, системи корпоративного управління, управління ризиками та внутрішнього контролю, умови провадження діяльності з надання фінансових послуг, здійснення яких потребує відповідної ліцензії (ліцензійні умови), та порядок контролю за їх додержанням.

Пунктами 5, 7 частини першої статті 27 Закону про фінансові послуги визначено, що основним завданнями Національного банку у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг є, серед іншого, розроблення і затвердження обов’язкових до виконання нормативно-правових актів із питань, що належать до його компетенції, та запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг.

Водночас частиною четвертою статті 16¹ Закону про фінансові послуги визначено, що Національний банк із метою здійснення нагляду на консолідованій та субконсолідованій основі у своїх нормативно-правових актах

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до:01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

має право встановлювати вимоги до фінансової групи, її підгруп щодо наявності ефективної системи управління ризиками.

Статтею 15 Закону України “Про платіжні послуги” (далі – Закон про платіжні послуги) встановлено, що Національний банк визначає вимоги до управління ризиками платіжних установ, установ електронних грошей, операторів поштового зв’язку, здійснює контроль за дотриманням зазначених вимог у порядку, встановленому нормативно-правовими актами Національного банку. У той самий час платіжні установи, установи електронних грошей, оператори поштового зв’язку зобов’язані організувати та забезпечити належне управління ризиками з урахуванням особливостей виду діяльності, бізнес-моделі, характеру і видів послуг, які вони надають, ризиків, притаманних такій діяльності, а також особливостей, встановлених законами з питань регулювання окремих видів діяльності з надання фінансових послуг, законами з питань діяльності господарських товариств та нормативно-правовими актами Національного банку.

Відповідно до пункту 14 розділу II до Закону України від 12 вересня 2019 року № 79-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг” (далі – Закон № 79) Національний банк має забезпечити прийняття актів, потрібних для його реалізації.

Отже, урахувавши положення Закону про фінансові послуги та пункт 14 розділу II Закону № 79, для запровадження регулювання й нагляду за дотриманням надавачами фінансових послуг та небанківськими фінансовими групами, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національний банк, вимог до їх систем управління ризиками Національний банк повинен затвердити відповідний нормативно-правовий акт.

Зазначене питання не може бути вирішене за допомогою ринкових механізмів, оскільки воно стосується реалізації повноважень Національного банку, визначених Законом про фінансові послуги та Законом про Національний банк.

У відповідній сфері правового регулювання наразі є чинними нормативно-правові акти, видані Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг), а саме: Вимоги до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика, затверджені розпорядженням Нацкомфінпослуг від 04 лютого 2014 року № 295, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 03 березня 2014 року за № 344/25121, та Вимоги щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів, затверджені розпорядженням Нацкомфінпослуг від 13 лютого 2014 року № 484, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12 березня 2014 року за № 352/25129.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

Зазначені розпорядження регламентують загальні вимоги до організації системи управління ризиками і регулярного проведення стрес-тестування лише одного сегменту ринку небанківських фінансових послуг – страхування, у межах повноважень Нацкомфінпослуг, установлених Законом про фінансові послуги, що втратили чинність відповідно до Закону № 79.

Національний банк, який набув повноважень регулятора ринку небанківських фінансових послуг у 2020 році, не має регуляторних актів стосовно організації систем управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національний банк.

Отже, існує потреба в урегулюванні вищезазначених проблем та затвердженні відповідного нормативно-правового акта Національного банку.

Суб'єктами, на яких поширюється дія регуляторного акта, є особи, які провадять діяльність щодо надання небанківських фінансових послуг, включаючи фінансові установи (крім банків), платіжні установи, юридичні особи, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, включаючи установи електронних грошей, операторів поштового зв'язку, які мають право надавати фінансові платіжні послуги (далі – надавач фінансових послуг), та небанківські фінансові групи, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національний банк.

II. Визначення цілей державного регулювання

Цілями державного регулювання, безпосередньо пов'язаними з вирішенням вищезазначених проблем, є безпека та фінансова стабільність фінансової системи, захист інтересів вкладників, кредиторів та інших споживачів небанківських фінансових послуг і запобігання кризовим явищам.

Проект постанови Правління Національного банку “Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах” (далі – проект постанови) розроблено з метою встановлення основних цілей та принципів управління ризиками, які виникають під час діяльності щодо надання небанківських фінансових послуг на всіх організаційних рівнях, і мінімальних регуляторних вимог щодо організації особами, які провадять діяльність щодо надання небанківських фінансових послуг та небанківськими фінансовими групами комплексної, адекватної та ефективної системи управління ризиками.

III. Визначення та оцінка всіх прийнятних альтернативних способів досягнення встановлених цілей з аргументацією переваг обраного способу

Ураховуючи потребу в унормуванні питань, пов'язаних із розробленням регуляторного акта, альтернативних способів досягнення встановлених цілей немає.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до:01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

IV. Опис механізмів і заходів, що забезпечують розв'язання визначеної проблеми шляхом прийняття запропонованого регуляторного акта

Проектом постанови передбачено затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах (далі – Положення).

Регуляторним актом установлюються вимоги, спрямовані на регламентування ключових питань, пов'язаних з організацією системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах. Зокрема, Положення визначає:

- 1) принципи системи управління ризиками, види ризиків;
- 2) організаційну структуру, розподіл обов'язків учасників системи управління ризиками;
- 3) відповідальність та функції ради/вищого органу управління щодо управління ризиками;
- 4) функції та права комітету з управління ризиками;
- 5) функції правління/виконавчого органу щодо управління ризиками;
- 6) відповідальність та функції підрозділу з управління ризиками/головного ризик-менеджера;
- 7) функції підрозділу комплаєнс/головного комплаєнс-менеджера;
- 8) культуру управління ризиками;
- 9) внутрішні документи з питань управління ризиками;
- 10) ліміти ризиків;
- 11) інформаційні системи управління ризиками;
- 12) моделі та інструменти вимірювання ризиків;
- 13) стрес-тестування;
- 14) вимоги до системи управління ризиками страховика (уключаючи загальні підходи до побудови системи управління ризиками страховика та

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

В/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

особливості управління андеррайтинговим, операційним, ринковим ризиками та ризиком ліквідності страховика);

15) вимоги до системи управління ризиками кредитної спілки (уключаючи загальні підходи до побудови системи управління ризиками кредитної спілки та особливості управління кредитним ризиком, ризиком ліквідності та операційним ризиком кредитної спілки);

16) вимоги до системи управління ризиками фінансових компаній, що надають кошти в позику, компаній із надання гарантій, платіжних установ (уключаючи загальні вимоги до системи управління ризиками та особливості управління кредитним та операційним ризиком);

17) вимоги до системи управління ризиками інших надавачів фінансових послуг, включаючи загальні вимоги та особливості побудови системи управління ризиками;

18) особливості побудови систем управління ризиками в небанківських фінансових групах.

Ступінь ефективності цього регуляторного акта оцінюватиметься за результатами аналізу кількості надавачів фінансових послуг та небанківських фінансових груп, на яких поширюється дія регуляторного акта, їх звернень із пропозиціями щодо удосконалення регуляторного акта.

V. Обґрунтування можливості досягнення цілей у разі прийняття запропонованого регуляторного акта

Вимоги регуляторного акта обов'язкові для виконання усіма надавачами фінансових послуг та небанківськими фінансовими групами, переважна діяльність у яких здійснюється небанківськими фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національний банк, а також учасниками зазначених небанківських фінансових груп, включаючи відповідальних осіб.

Ризик як негативного, так і позитивного впливу зовнішніх факторів на дію цього регуляторного акта потенційно зумовлюється переважно змінами в законодавчих актах України, що може призвести до потреби в унесенні змін до регуляторного акта.

Упровадження вимог такого регуляторного акта не потребує додаткових витрат Національного банку, оскільки здійснюється в межах його повноважень.

Здійснення державного контролю та нагляду за додержанням вимог регуляторного акта відбуватиметься в межах здійснення Національним банком наглядової діяльності на ринку небанківських фінансових послуг на індивідуальній та консолідованій основі з періодичністю, визначеною відповідними нормативно-правовими актами.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

VI. Визначення очікуваних результатів прийняття запропонованого регуляторного акта

Прийняття регуляторного акта дасть змогу чітко регламентувати низку питань, що визначають підходи та потрібні кроки для належної організації комплексної, ефективної та адекватної системи управління ризиками, насамперед тих, які є суттєвими для різних сегментів ринку небанківських фінансових послуг, які враховують специфіку їх діяльності. Зокрема, це:

визначення організаційної структури системи управління ризиками; належний розподіл обов'язків між учасниками системи управління ризиками, їх повноважень та відповідальності з урахуванням особливостей організаційно-правової форми надавача фінансових послуг;

визначення ключових внутрішніх документів із питань управління ризиками, включаючи політики управління ризиками та профіль ризиків, та їх змісту;

основні підходи до визначення та управління лімітами ризиків; підходи до побудови інформаційних систем управління ризиками та формування управлінської звітності щодо ризиків;

моделі та інструменти вимірювання ризиків;

запровадження і дотримання належної культури управління ризиками.

За результатами визначення очікуваних результатів прийняття регуляторного акта протягом усього строку його дії можна виокремити такі наслідки його запровадження для суб'єктів, на яких поширюються вимоги цього регуляторного акта.

1. Позитивні наслідки дії регуляторного акта:

1) забезпечення безпеки та фінансової стабільності фінансової системи, захист інтересів вкладників і кредиторів та інших споживачів небанківських фінансових послуг та запобігання кризовим явищам;

2) забезпечення чітких, прозорих принципів побудови комплексної, ефективної та адекватної системи управління ризиками, її організаційної структури, функцій і відповідальності основних суб'єктів системи управління ризиками;

3) чітке унормування та визначення мінімальні вимоги щодо організації особами, які провадять діяльність щодо надання небанківських фінансових послуг та небанківськими фінансовими групами комплексної, адекватної та ефективної системи управління ризиками;

4) визначення переліку верхньорівневих внутрішніх документів із питань управління ризиками (стратегії, політик та окремих процедур), змісту

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

управлінської звітності щодо ризиків та формату профілю ризиків.

2. Можливі негативні наслідки дії регуляторного акта – витрати надавачів фінансових послуг, пов'язані з потребою зміни існуючих процесів, у тому числі контролю, складання управлінської звітності, розроблення нових внутрішніх документів; для учасників небанківських фінансових груп – надання інформації відповідальній особі та Національному банку.

Зважаючи на обсяг дій, які потрібно здійснювати надавачам фінансових послуг із метою виконання вимог і рекомендацій щодо побудови системи управління ризиками, визначених проектом регуляторного акта, передбачається встановлення терміну для приведення своєї діяльності у відповідність до його вимог.

Отже, очікувані результати прийняття регуляторного акта сукупно матимуть позитивні наслідки для всіх суб'єктів, на які поширюється дія регуляторного акта.

VII. Визначення показників результативності регуляторного акта

Показниками результативності регуляторного акта є:

1) кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта.

Станом на 30 квітня 2022 року діяльність на ринку небанківських фінансових послуг здійснювали 1 664 суб'єкти, з них:

страховиків – 145 (у тому числі 132 – страховики non-life і 13 – life-страховики);

кредитних спілок – 187;

фінансових компаній – 894;

ломбардів – 197;

лізингових компаній – 110.

Також на ринку діяли небанківські фінансові групи, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національний банк – 23;

2) розмір коштів і час, що витратимуться суб'єктами господарювання та/або фізичними особами у зв'язку з виконанням вимог акта.

Часові витрати осіб, які провадять діяльність щодо надання небанківських фінансових послуг та небанківських фінансових груп, у тому числі їх відповідальних осіб, полягатимуть у виконанні вимог щодо створення потрібної організаційної структури системи управління ризиками, підготовки і запровадження належним чином задокументованих і затверджених політик, методик і процедур управління ризиками, на упорядковані дії учасників системи управління ризиками з визначення стратегії управління ризиками, організації та здійснення систематичного процесу виявлення, вимірювання, моніторингу,

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23

контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків, притаманних діяльності надавача фінансових послуг, на всіх організаційних рівнях;

3) кількість надавачів фінансових послуг, небанківських фінансових груп, під час здійснення нагляду за якими зафіксовані факти порушення вимог нормативно-правових актів Національного банку з питань організації системи управління ризиками;

4) кількість заходів впливу, застосованих за результатами нагляду за порушення вимог Положення.

VIII. Визначення заходів, за допомогою яких відстежуватиметься результативність регуляторного акта в разі його прийняття

Відповідно до статей 3, 10 Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” Національний банк проводить базові, повторні та періодичні відстеження результативності власних регуляторних актів з урахуванням вимог Методики відстеження результативності регуляторного акта Національного банку, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14 квітня 2004 року № 471.

Відстеження результативності регуляторного акта проводитиметься з використанням статистичних даних. Цільові групи осіб для опитування чи наукові установи не залучатимуться для проведення відстеження результативності регуляторного акта.

Базове відстеження результативності регуляторного акта здійснюватиметься протягом року з дня набрання ним чинності.

Повторне відстеження результативності регуляторного акта проводитиметься не пізніше двох років із дня набрання ним чинності.

Періодичне відстеження результативності регуляторного акта здійснюватиметься один раз на кожні три роки, починаючи з дня закінчення заходів із повторного відстеження його результативності.

Інформування суб'єктів господарювання щодо основних положень регуляторного акта здійснюватиметься шляхом його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

В/33-0008/36825

від 23.05.2022 17:23